

واکاوی مفهومی اقتصاد اشتراکی

در راستای طراحی چارچوبی برای تامین مالی کارآفرینانه

غلامحسین حسینی نیا^۱

مرضیه بختیاری^۲

سیاده الهه ساجدی^۳

چکیده

رویکرد اقتصاد اشتراکی در راستای ارائه ی روش های مناسب برای بهبود وضعیت اقتصادی و استفاده حداکثری از منابع موجود، توجه تعداد زیادی از بازیگران اقتصادی را به خود جلب کرده است. اقتصاد اشتراکی به عنوان یکی از روش های تامین مالی کارآفرینانه مدنظر برخی از صاحب نظران بوده است. با این وجود سردرگمی زیادی در این زمینه وجود دارد و اتفاق نظر بر نحوه انجام آن وجود ندارد. یک دلیل مهم برای عدم ثبات در این زمینه، نبود پژوهش های جامع و تعریف مشخص از مفهوم اقتصاد اشتراکی است. این پژوهش با هدف واکاوی مفهومی اقتصاد اشتراکی و طراحی چارچوبی برای تامین مالی کارآفرینانه انجام شده است که به لحاظ هدف؛ بنیادی - نظری و از لحاظ گردآوری اطلاعات، اسنادی - فراترکیب است. جامعه ی مورد مطالعه ۵۶ پژوهش مرتبط با اقتصاد اشتراکی بوده است که به صورت هدفمند انتخاب و در قالب چارچوبی یکپارچه ارائه شده است. چارچوب ارائه شده ۴ مسیر مشتمل بر «اشتراک منابع، اشتراک فناوری، اشتراک مدل های کسب و کار و اشتراک بازار» را برای واکاوی مفهومی اقتصاد اشتراکی در راستای تامین مالی کارآفرینانه ارائه داده است که می تواند بینش های ارزشمندی برای پیشرفت پژوهش ها در این حوزه را فراهم آورد. بر اساس نتایج پژوهش پیشنهادها جهت پژوهش های آتی نیز ارائه شده است.

واژگان کلیدی: اقتصاد اشتراکی، تامین مالی، کارآفرینی، تامین مالی کارآفرینانه

مقاله علمی پژوهشی

^۱دانشیار، دانشکده کارآفرینی دانشگاه تهران، تهران، ایران

^۲مدرس دانشگاه فرهنگیان، پردیس شهید رجایی قزوین

^۳دانشجوی دکتری کارآفرینی

دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۱۲/۱۲

تصویب نهایی:

مقدمه

بر در چشم انداز نوین توسعه پایدار (SDG) او مدل های کسب و کار جدید، سیستم اقتصادی نوینی با نام "اقتصاد اشتراکی"^۲ فعالیت خود را آغاز نموده و مورد توجه غالب دینفعان نظام اقتصادی قرار گرفته است. سیستم اقتصاد اشتراکی (SE) با به اشتراک گذاردن منابع، تأثیرات منفی زیست محیطی و اجتماعی را کاهش داده و هزینه ها را به نحوه مطلوبی مدیریت می کند. (Govindan et al, 2019) اقتصاد اشتراکی به عنوان یکی از ارکان اساسی رشد، در جهان کنونی شناخته شده است. (Ma et al., 2019; Li et al., 2019) و توانسته است با ارائه محصولات و خدمات متنوع در صنایع مختلف، دسترسی مقرون به صرفه و راحت به محصولات و خدمات را بدون بار مالکیت؛ برای مصرف کنندگان فراهم آورد. (Gong et al., 2019; Yuan & Shen, 2019) اقتصاد اشتراکی مورد توجه اغلب افراد از جمله دانشمندان، پزشکان، سیاست گذاران و همچنین صاحبان کسب و کارهای خرد، می باشد. (Mokter, 2020) چراکه علاوه بر تامین اعتبار برای سطوح مختلف کسب و کارها، توانسته است برای گروه های مختلف جامعه، دسترسی مقرون به صرفه و راحت خدمات و محصولات را فراهم آورد. (Wen & Siqin, 2019)

برخلاف مدل های بازار سنتی که بر اساس مالکیت بوده است، مدل اقتصاد اشتراکی بر اساس استفاده و به اشتراک گذاری محصولات و خدمات بین دیگران شکل گرفته است. (Hamari & et al, 2016) از طرفی توسعه کارآفرینی به عنوان یک عامل کلیدی برای اطمینان از پویایی اقتصادی معین شناخته شده است و در چگونگی دستیابی به نتایج برتر در راستای توسعه تجارت جدید و پایداری، نقش کلیدی ایفا می کند.

تلاقی کارآفرینی و اقتصاد در جهان، در چهار سطح معرفی شده است که مشتمل بر «۱) عملکرد کارآفرینی در سطح خرد و متوسط؛ ۲) عملکرد کارآفرینی نوظهور؛ ۳) اقتصادهای با درآمد بالا و ۴) اقتصاد کارآفرینی پیشرفته» بوده است. البته نباید از نقش عوامل موثر دیگر که کارآفرینی را تحت تأثیر قرار می دهد؛ غافل شد. به عنوان مثال، در برخی از اقتصادها، تصمیم گیری سیاسی بسیار مهم است. سیاستگذاران با تعریف سیاست ها و ایجاد زیرساخت ها، شبکه ها و سازوکارهای پشتیبانی در توسعه ی کارآفرینی نقش موثری ایفا می کنند. (Farinha et al, 2020) تلاقی اقتصاد اشتراکی و کارآفرینی، بالاخص در کشورهای در حال توسعه می تواند مزایای قابل توجهی را ایجاد نماید. تامین مالی کارآفرینانه می تواند بر اساس اصول اقتصاد اشتراکی، شکل گرفته و موجب رونق اقتصادی در هر چهار سطح مطرح شده باشد.

در اصل، اقتصاد اشتراکی در دو مفهوم قابل توجه ریشه دارد: اشتراک و اقتصاد. اشتراک، به عنوان یک مفهوم، دو معنی دارد. نخست، اشتراک می تواند به عمل تقسیم و توزیع یک محصول یا منبع معین اشاره داشته باشد و دیدگاه دوم، هنگامی که فرد از استفاده از محصول یا منبع برای یک دوره از طول عمر محصول یا منبع صرف نظر کند، و اشتراک گذاری به عنوان یک عمل تکراری اتفاق بیفتد. (به عنوان مثال وقتی شخصی کالا یا منبع را به فرد دیگری اهدا می کند، وام می دهد یا بازیافت می کند).

در واقع مفهوم اخیر می تواند یک عمل ارتباطی باشد. صرف نظر از معانی و چشم اندازهای مورد استفاده برای درک آنها، ارزش اشتراک گذاری آشکار است. این مقوله روابط اجتماعی را ایجاد و تنظیم می کند و به فعالیتهای تولید و مصرف در بازار کمک می کند. به عبارت دیگر، از طریق تعامل، دو یا چند نهاد ممکن است مزایایی همچون (دسترسی آسانتر، امکان ایجاد، کسب و یا پس انداز و استفاده) لحاظ شود و / یا هزینه هایی همچون (تلاش، پول، زمان) برای طرفین کاهش یابند. (Lim, 2020) غالب اقتصادهای پیشرو به این مفهوم نگرش مثبت داشته و مدل های کسب و کار جدید را بر این اساس پایه ریزی نموده اند.

این نوع مدل های کسب و کار در اقتصاد های در حال ظهور نیز طرفدارانی یافته است. Curtis & Mont (2020) اقتصاد اشتراکی، شکل جدیدی از تبادل اقتصادی را نشان می دهد اما علیرغم اهمیت روزافزون این مفهوم، مطالعات کمی در این زمینه وجود دارد. (Hofmann et al, 2019) اغلب سیاستگذاران و دانشمندان اقتصادی، اقتصاد اشتراکی را به عنوان سهمی مهم در پایداری اقتصاد ها دانسته اند. (Curtis & Mont, 2020) البته اقتصاد اشتراکی به خودی خود سبب پایداری نیست بلکه باید استراتژی های مناسب تعریف و بطور آگاهانه مدل های کسب و کار موجود، باز آرایبی شوند.

لذا ابزار مدل سازی مشاغل در اقتصاد اشتراکی باید مورد توجه ویژه باشد نه تنها برای محققان و دست اندرکاران، بلکه برای ارگانهای و نهادهای ذیربط. (Curtis & Mont, 2020) در واقع توسعه ی مدل های کسب و کار جدید و ظهور یک سیستم اقتصادی مبتنی بر اقتصاد اشتراکی، امکان استفاده از منابع را بدون داشتن آنها فراهم می کند و از طریق شیوه های همکاری مصرف، به اشتراک گذاری منابع، هدیه دادن و مبادله کالا های اضافی؛ مدلی جدید از توزیع مجدد منابع را ایجاد می کند، که کاهش مصرف و کاهش هزینه را تضمین کرده و عاملی محرک جهت ورود افراد و صنایع نوظهور به حوزه های مختلف کسب و کار میگردد. (Davlembayeva et al, 2020)

مدل های کسب و کار ایجاد شده توسط اقتصاد اشتراکی به سود بسیاری از بخشهای جامعه است. (Scavarda, 2018) بنابراین، تحقیق در مورد توسعه اقتصاد اشتراکی با زمینه های مختلف، روند پررونقی در تحقیقات اقتصادی - اجتماعی حال حاضر است. (Puschmann and Alt, 2016; Fan et al., 2019) اقتصاد اشتراکی از پنج منظر می تواند در راستای توسعه ی کارآفرینی و تامین مالی کارآفرینانه حائز

اهمیت باشد که عبارتند از «بازار محوری، تشکیل سرمایه های پر قدرت، شبکه سازی مبتنی بر جمعیت، محور شدن فاصله ها بین افراد حرفه ای و غیر حرفه ای و محور شدن خطوط فاصله اشتغال تمام وقت و کار کردن موردی» (Sundararajan, 2016). اقتصاد اشتراکی تا حدود زیادی بازار محور است لذا این نوع اقتصاد قادر است بازار هایی را ایجاد کند که تبادل کالا و خدمات نوین تولید و ارائه گردد و منتج به سطوح بالاتر فعالیت های اقتصادی در جامعه شود. همچنین اقتصاد اشتراکی فرصت های جدیدی را از طریق کارگیری دارایی ها، مهارت، زمان و پول بمنظور استفاده ی حداکثری از ظرفیت های موجود ایجاد می کند.

بعلاوه اقتصاد اشتراکی با ایجاد شبکه های مبتنی بر جمعیت به جای نهاده ها یا سلسله مراتب متمرکز؛ عرضه ی سرمایه و نیروی کار را به صورت غیر متمرکز بکار می گیرد. در این نوع مدل اقتصادی عرضه ی سرمایه و نیروی کار عمدتاً از طریق گروهی از افراد و به صورت غیر متمرکز تامین می شود. تا از طریق مجموعه های ساختاریافته ی شرکتی یا دولتی. این تبادلاتی ممکن است از طریق ابزارهای مبتنی بر جمعیت و به صورت غیر متمرکز صورت پذیرد؛ نه از طریق واسطه های ثالث متمرکز. نکته قابل توجه در این نوع اقتصاد نگرش چند سطحی این نوع مدل اقتصادی است.

عرضه نیروی کار و خدمات در این نوع مدل اقتصادی می تواند از سطح خرد تا کلان مورد توجه باشد. برداشته شدن مرزهای اوقات فراغت و اوقات اشتغال و همچنین ازادی عمل بیشتر برای افراد مزیت دیگر این نوع مدل اقتصادی است که میتواند به عملکرد بهتر و بازهی بیشتر منتج شود. لذا در تحقیق حاضر واکاوی مفهومی اقتصاد اشتراکی؛ به عنوان رویکردی نوین در تامین مالی کارآفرینانه مد نظر قرار گرفته است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

مروری بر مبانی نظری پژوهش

همان طور که می دانیم به اشتراک گذاری منابع پدیده ای است که قدمت آن به اندازه عمر بشر است، در حالیکه اقتصاد اشتراکی و مصرف مشترک در عصر اینترنت معنا پیدا کردند. (Belk, 2014). اقتصاد اشتراکی در سال ۲۰۰۸ و ۲۰۰۹ ظاهر شد. از آن زمان تاکنون به مقوله ای قابل بحث و قابل تامل برای تعداد زیادی از شرکتها و اقتصادها در سراسر جهان تبدیل شده است. روند کنونی نیز نشان می دهد که اقتصاد اشتراکی از سال ۲۰۱۴ با رشد ۳۳ درصدی همراه بوده و این روند تا سال ۲۰۲۵ به صورت تصاعدی رشد خواهد داشت. البته این مفهوم با واژه هایی چون ("مصرف مشترک"، "اقتصاد پلت فرم"، "اقتصاد مشارکتی"، "اقتصاد درخواستی"، "اقتصاد پایاپای"، "اقتصاد کنفرانسی"، "اقتصاد همتا"، "اقتصاد مبتنی بر دسترسی منابع"، "اقتصاد جامعه محور"، در میان جوامع مختلف شناخته شده است. (WEF, 2017:76) همه این اصطلاحات با هم همپوشانی دارند، اساساً به این دلیل که نوعی مدل اقتصادی را ارائه می دهد که امروزه بسیاری از کسب و کارهای نوپا بر پایه ی این مدل کسب و کار، بنا می شوند. مصرف مشترک، هسته ی اصلی این مدل اقتصادی را تشکیل می دهد که اوبر و ایر بی ان بی آموق ترین و مشهورترین نمونه های استارت آپ های مبتنی بر این مدل از مصرف است. در حال حاضر این مدل کسب کار منحصر به فرد و جدید می تواند دغدغه های روز را با تکنولوژی های پیشرفته و اپلیکیشن های جدید حل کند و همچنین از طریق مدیریت دیجیتال امکان ایجاد ارتباط بین افراد، به نحوی که بیشترین ارزش ایجاد شود، فراهم آورد. از طرفی اتوما سیون و تکنولوژی جدید نقش بسیار مهمی در نحوه ی عملکرد شرکتها و تعامل با مشتریان در این نوع اقتصاد دارد. (Belk, 2014) در ادامه به برخی مطالعات پیشین در این حوزه پرداخته می شود:

بوکن و همکاران (۲۰۲۰) در تحقیقی تامین مالی جمعی را راهکاری جهت توانمند سازی برای کارآفرینی و نوآوری مطرح کردند و اقتصاد اشتراکی را روشی موثر برای تامین مالی مشاغل آزاد،

^۱collaborative consumption, platform economy, collaborative economy, on-demand economy, peer-to-peer economy, gig economy, peer economy, access economy, crowd economy.

^۲ Irbnb&Uber

کارآفرینان، مشاغل جدید و شرکتها دانسته اند که نهایتاً منجر به شکل‌گیری و بهبود کسب و کارها و رضایت ارکان کلیدی کسب و کار می‌گردد. (Bouncken et al, 2020)

آکمد و همکاران (۲۰۲۰) نیز به عدم اتفاق نظر صاحب‌نظران بر مفهوم اقتصاد اشتراکی تاکید کرده و مطرح می‌کنند؛ سردرگمی در بین اصطلاحات، اغلب مانع بحث عمیق راجع به این مفهوم می‌شود. با این وجود ارکان کلیدی در اقتصاد اشتراکی را بستری بر اساس پلتفرم و اینترنت، ارائه دهنده خدمت یا منابع بلا استفاده و مشتری که دسترسی یا مالکیت یک دارایی را جستجو می‌کند و در صدد تامین مالی برای شروع و یا توسعه‌ی کسب و کار هستند؛ معرفی نموده است. (Akhmedova et al, 2020) باتسمن و روگرز (۲۰۱۰) نیز اقتصاد اشتراکی را پدیده‌ای تکنولوژیکی معرفی کرده که متناسب با اقتصادهای نوظهور بوده و تاثیر فناوری، اطلاعات و ارتباطات در این مدل اقتصادی غیر قابل چشم‌پوشی بوده است. (Batsman & Rogers, 2010) ونگ و همکاران (۲۰۲۰) به زمینه و بافت فرهنگی جهت کاربرد اقتصاد اشتراکی پرداخته اند و نقش دین را در پذیرش و یا عدم پذیرش این نوع از مدل اقتصادی مورد بررسی قرار داده اند. بر این اساس الگویی کیفی را ارائه نموده اند و انگیزه مشتریان مسلمان را با توجه به عوامل مختلف ذاتی و برونی مورد مطالعه قرار داده و پیامدهای مدیریتی مهمی را برای جوامع اسلامی منطبق بر ارزشهای اسلامی بر شمرده اند. (Weng et al, 2020) جهرمی و ژانگ (۲۰۲۰) نیز به پیامدهای کاربرد اقتصاد اشتراکی پرداخته و ابعاد ارزشی اقتصادی، اجتماعی، عملکردی و لذت جویانه (رضایت طرفین) را در اقتصاد اشتراکی متصور شده اند. (Jahromi and Zhang, 2020) ماهلمن (۲۰۱۵) نیز یکی از حوزه‌های مهم و قابل توجه در زمینه‌ی اقتصاد اشتراکی را مصرف مشترک و ارتباط تعاملی دانسته و به نقش سیستم‌های سازمان یافته و یا شبکه‌هایی که در آن افراد شرکت کننده، فعالیتهای اشتراکی مانند قرض دادن، قرض گرفتن، مبادله کردن، اجاره دادن کالاها و یا خدمات می‌پردازند را معرفی می‌کنند. (Mohlmann, 2015) برنز و متسون (۲۰۱۷) نیز لازمه‌ی مصرف مشترک و ارتباط تعاملی را بر پایه‌ی پلت فرمهایی مبتنی بر سیستم‌های اطلاعاتی دانسته و نقش وب‌سایتهای مصرف مشترک که باعث تمرکز مصرف کنندگان بر دسترسی مشترک به کالاها به جای مالکیت و تصاحب آنها شده اند؛ اشاره نموده اند. (Barnes & Mattsson, 2017) کامینگ و همکاران (۲۰۱۹) به جنبه‌های تامین مالی در کارآفرینی در سطوح مختلف اشاره داشته و مطرح می‌کنند تحقیقات مالی کارآفرینی چهار سطح از تجزیه و تحلیل را بررسی کرده است: کارآفرین یا بنگاه کارآفرینی، سازمانی که به کارآفرینان بودجه می‌دهد،

سازمان‌هایی که بودجه لازم را به این سازمان‌ها می‌دهند و منطقه یا کشوری که بنگاه‌های کارآفرین یا سرمایه‌گذاران در آن تأسیس شده‌اند. تامین مالی در سطوح مختلف می‌تواند از طریق سرمایه‌گذاری جمعی و اقتصاد اشتراکی، جذب سرمایه‌های خارجی، تامین سرمایه از طرف کارآفرینان و نهادها و همچنین فرشتگان کسب و کار صورت پذیرد. (Cumming et al, 2019) همچنین تعداد قابل توجهی از محققان نیز اقتصاد اشتراکی را عاملی موثر در جهت توسعه‌ی خلاقیت، تبادل دانش، رضایت از کار و در نهایتاً افزایش نوآوری و کارآفرینی دانسته‌اند. (Capdevila, 2014; Spinuzzi, 2012; Bouncken, Brem, & Kraus, 2016) (Moriset, 2014)

بیلاندز و فوس (۲۰۱۳) نیز اقتصاد اشتراکی را در موفقیت مشاغل آزاد، کارآفرینان، مشاغل جدید و کارکنان شرکت‌ها موثر دانسته‌اند. (Bilandzic & Foth, 2013) گرین وود و همکاران (۲۰۱۰) و تویانا (۲۰۱۹) نیز به سازوکارهایی اشاره کرده‌اند که نهادهای ذیربط از آن طریق می‌توانند مزیت‌هایی در راستای تامین مالی کسب و کارها از طریق مشارکت جمعی ایجاد کنند. (Greenwood, Díaz, Li, & Lorente, 2010; Toubiana, 2019).

لوکان و تورا (۲۰۱۹) نیز مطرح می‌کنند، در حالی که اقتصاد اشتراکی اغلب با بحث توسعه پایدار مرتبط است، تحقیقات نسبتاً کمی پتانسیل به اشتراک‌گذاری مدل‌های کسب و کار را بررسی کرده‌اند. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد اشتراک‌گذاشتن مدل‌های کسب و کار باعث پیشرفت و پایداری کسب و کارها می‌شود. (Laukkanen & Tura, 2020) بعلاوه در سال‌های اخیر، به اشتراک‌گذاری مدل‌های کسب و کار به طور چشم‌گیری افزایش یافته است که مقدار زیادی از علاقه به این پتانسیل جهت کسب ارزش پایداری و کاهش بار محیطی، افزایش رفاه اجتماعی و منافع اقتصادی بوده است. (Acquier et al., 2017; Geissinger et al., 2019; Hamari et al., 2016) لذا اقتصاد اشتراکی را می‌توان به عنوان یک پتانسیل و مسیری جدید برای پایداری لحاظ کرد. (Heinrichs, 2013) لیکن باید توجه داشت چشم‌انداز، تحرک، دانش، تولید و مصرف، پایدار شیوه‌های دیجیتال و جغرافیا که پایه‌های اصلی در مدیریت هستند چارچوب اقتصاد اشتراکی را شکل می‌دهند. (Scavarda et al, 2018) برخی دیگر از محققان در اقتصاد اشتراکی به مباحث بازاریابی پرداخته‌اند بسیاری از بازاریان تلاش کرده‌اند تا زمینه‌های مختلف و چندپاره‌ای را از اقتصاد اشتراکی وارد مباحث اقتصادی نمایند. (Lim, 2020) در واقع اقتصاد اشتراکی را می‌توان نوآوری ناپیوسته‌ای دانست که باعث افزایش بازیگران اقتصادی و

توسعه اقتصادی می‌شود. (Geissinger et al, 2020) در واقع اقتصاد اشتراکی مربوط به مفاهیم، توانمندسازها، فرصت‌ها، چالش‌ها، بینش‌های فعلی و راه‌های پیش‌رو، می‌باشد.

با این کار، ویژگی‌های منحصر به فرد توصیف‌کننده اقتصاد اشتراکی روشن می‌کند که در بسیاری از گزینه‌ها، مصرف‌کنندگان و سازمان‌ها برای مشارکت و استفاده مشترک از منابع مسیرهای متعددی را پیش‌رو دارند که الگوهای اقتصاد اشتراکی می‌تواند در این مسیر موثر باشد. (Hawlitschek et al, 2020). در ادامه به برخی از نمونه‌های موفق در تامین مالی کارآفرینانه با مدل اشتراکی در تولید و ارائه خدمات اشاره می‌شود:

کیک استارت‌آپ‌های فاندینگ سرکل، انجمن لیست پلتفرم‌های خدماتی مشتمل بر؛ ترید اسکول‌هایمیز فری، تسک ریبیت و هندی. (Sundararajan, 2016) نمونه‌های موفق هستند که از این مدل اقتصادی استفاده کرده‌اند.

هر یک از نمونه‌هایی که مطرح شد داستان‌هایی از نحوه تامین مالی کارآفرینانه را در اقتصاد اشتراکی روایت می‌کنند و اینکه چطور پلتفرم‌های یکتا به یکتا توانسته‌اند شیوه‌های تامین مالی کارآفرینانه را در تولید، توزیع و خدمات دگرگون کنند. (Sundararajan, 2016) اما باید در نظر داشت که محلی که در آن تجارت می‌کنیم (و شخصی که با او تجارت می‌کنیم) و همچنین محیط و ساختاری که در آن به ایجاد و توسعه‌ی کسب و کار می‌پردازیم مهم است و شرایط و رویکرد ما نسبت به کسب و کارها دائماً در حال تغییر است. بر این اساس، کاربردی نمودن اقتصاد اشتراکی نیازمند استفاده از ترکیب جدید و بومی سازی ارکان بنیادی این مدل اقتصادی است. لذا ورود کشورهای کمتر توسعه یافته به این حوزه می‌تواند مسیرها و فرصت‌های جدیدی را برای توسعه و پایداری اقتصادی ایجاد نماید.

kickstarter

Kiva

Funding circle

angellist

Trade school

Times free

Handy

روش‌شناسی تحقیق

این پژوهش از لحاظ هدف بنیادی و از لحاظ روش گردآوری اطلاعات، اسنادی-فرا ترکیب است. فرا ترکیب روشی کیفی است که برای ارائه، تفسیر و نظریه‌ها از طریق ترکیب و مقایسه مطالعات کیفی در زمینه خاص به کار می‌رود. به بیان دیگر، فرا ترکیب نتایج مطالعات کیفی در زمینه مربوطه را مجدداً تغییر شکل می‌دهد. این روش به ویژه وقتی مفید است که پژوهشگر در جستجوی مفهوم ویژه‌ای در مقالات و مستندات موجود باشد. (Finfgeld, 2008) و همین‌طور تغییرات پارادایمی گسترده در مبانی نظری یک رشته مطالعاتی رخ داده باشد. از این رو با توجه به اینکه مفاهیم ارائه شده برای تصمیم‌گیری در مطالعات از منظر زمینه، مفهوم و پیامدها، وضعیت پراکنده‌ای داشته و مستندات مربوط به تامین مالی کارآفرینانه در حوزه اقتصاد اشتراکی مورد بررسی قرار گرفته است که به کارگیری این رویکرد را برای ارائه چارچوبی منسجم توجیه پذیر می‌گرداند. در این پژوهش از روش فرا ترکیب سندولوسکی و باروسو (۲۰۰۷) شامل هفت گام استفاده شده است.

گام اول: تنظیم پرسش‌های پژوهش (تدوین سوالی که مطالعه به آن پاسخ می‌دهد).

گام دوم: بررسی نظامند متون (شناسایی مطالعات مرتبط؛ بدین منظور مرتبط‌ترین مطالعات و مستثنی‌سازی مطالعاتی که ارتباط کمتری دارند).

گام سوم: جستجو و انتخاب مقاله‌های مناسب (ادامه فرایند مطالعات و ارزیابی مستندات در راستای انتخاب مناسب‌ترین مقالات)

گام چهارم: استخراج نتایج، (استخراج مفاهیم مشترک، تعیین ارتباط مفاهیم با یکدیگر)

گام پنجم: تجزیه و تحلیل و تلفیق یافته‌های کیفی (گردآوری مفاهیم و کدها از ادبیات پیشین و ساخت مفاهیم جدید). برای عبور از این مرحله رویکرد کد گذاری سه مرحله‌ای به کار رفت که از طریق آن همه مطالعات باقیمانده مطالعه و در سه مرحله کد گذاری شدند. در مرحله اول کد گذاری، فرایند کاهش اندازه، ارزیابی، مفهوم پردازی و طبقه بندی داده انجام شده است. (Stevens, 2012). این رویکرد فرایند تحلیل قیاسی برای شناسایی مفاهیم و مشخصات است. (Matsumoto & Wilson, 2005) در مرحله دوم کد گذاری، فرایند اختصاص کدهای اولیه به طبقات (محورها) انجام شده است. کد گذاری محوری فرایند ایجاد ارتباط بین طبقات است. عبارت محوری به این دلیل به کار می‌رود که کد گذاری در این رویکرد پیرامون طبقه اصلی انجام می‌شود.

شود و طبقات فرعی را به یکدیگر مرتبط می‌کند. در مرحله سوم و نهای کد گذاری؛ نظریه اصلاح شده و ترکیب می‌شود. طبقه اصلی در کد گذاری نهایی اصلاح می‌شود تا موضوع اصلی نظریه و جزئیات ترکیب بین طبقه اصلی و سایر طبقات آشکار شود.

گام ششم: کنترل کدهای استخراجی

گام هفتم: ارائه یافته‌ها

نگاره (۱) گام‌های متوالی روش فراترکیب (Barroso and Sandelowski, 2007)

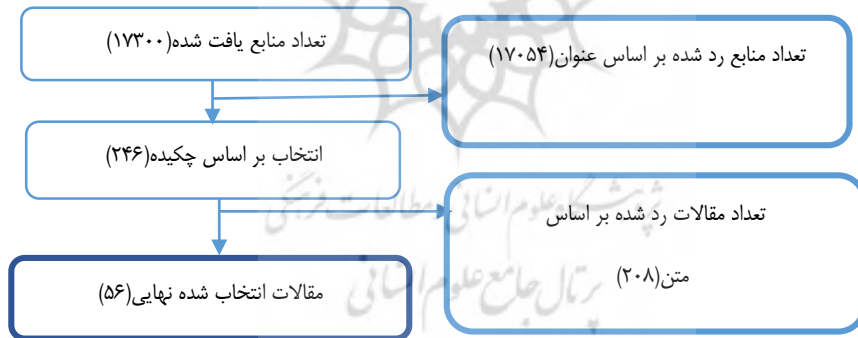
برای طراحی پرسش تحقیق، از شاخص‌های متفاوتی استفاده می‌گردد. در این پژوهش پرسش‌های به ترتیب زیر مورد بررسی قرار می‌گیرد:

ارکان تأمین مالی کارآفرینانه به واسطه کاربرد اقتصاد اشتراکی کدامند؟

پیامدهای تأمین مالی کارآفرینانه به واسطه کاربرد اقتصاد اشتراکی کدامند؟

در این مرحله با استفاده از کلمات کلیدی تحقیق که شامل "sharing economy and Entrepreneurship, collaborative consumption, and sharing economy, collaborative economy" به جستجوی مستندات پرداخته شده است. شاخص اصلی در

گزینش مقالات تمرکز بر سؤال اصلی این پژوهش بوده است، اینکه آیا اقتصاد اشتراکی می‌تواند به‌عنوان رویکردی نوین در تأمین مالی کارآفرینانه مطرح باشد؟ در فرایند جستجو، مولفه‌های مختلفی مانند عنوان، چکیده، محتوا، مشخصات کلی مقالات و... در نظر گرفته شده و مقالاتی که با پرسش و هدف پژوهش تناسب داشته‌اند انتخاب شدند. معیار پذیرش و رد مطالعات، شامل زبان پژوهش یا، شرایط مطالعه، جامعه و نوع مطالعه بوده است. مقالات یافت شده اولیه برای انجام فراترکیب، بیش از ۱۷۳۰۰ مقاله بود. از این میان پس از بررسی عنوان مقالات نمایه شده با توجه به موضوع، چکیده، پرسش و هدف تحقیق و زمینه پژوهش با بررسی چکیده مقالات ۲۴۶ مقاله انتخاب شدند و مورد بررسی دقیق‌تر قرار گرفتند. در گام بعد بر اساس بررسی و ارزیابی مقالات بر اساس اهداف، مدل و نتایج ۵۶ مقاله جهت بررسی نهایی انتخاب شدند. پایایی پژوهش با تمرکز بر این‌که چقدر نتایج پژوهش قابل تکرار توسط محققین دیگر است، از مستندسازی گام به گام مراحل (مانند ارائه جداول کدگذاری) استفاده شده است. برای سنجش روایی نیز که اشاره به میزان درستی نتایج و تحلیل‌ها دارد، با استفاده از روش چک نمودن همکار به‌طوری‌که یک نفر خبره در موضوع مورد نظر، به صورت مستقل کدها را بررسی و سپس رفع موارد افتراق با بحث و استدلال استفاده شده است. (Yin, 2015) فرایند انتخاب مقالات در نگاره (۲) نشان داده شده است.

نگاره ۲. فرایند انتخاب مقالات

یافته‌ها

با تحلیل محتوای مقالات منتخب نهایی، می‌توان دریافت که چهار رویکرد کلی، اخیراً توسط محققین در راستای تأثیر اقتصاد اشتراکی در تأمین مالی کارآفرینانه ارایه شده است. شامل رویکرد های اشتراک منابع (انسانی، مالی، ساختاری) اشتراک بازار، اشتراک فناوری، و اشتراک مدل های کسب و کار (درآمدی و مدل کسب و کار)؛ طراحی که در جدول ۲ خلاصه شده است و هر

کدام به تفصیل در ادامه مورد بررسی قرار می‌گیرد. علاوه پیامدهای بکارگیر این رویکرد نیز مطالعه و مشخص گردید که مشتمل بر پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و محیطی است که نهایتاً منجر به توسعه‌ی پایداری می‌گردد.

جدول ۲. خلاصه رویکرد های چهارگانه تاثیر اقتصاد اشتراکی در تامین مالی کارآفرینانه حاصل از فراترکیب مقالات کلیدی

مقالات اصلی	مقولات اصلی	پیشنهاد محوری	رویکرد
Mont&Curtis,2020	انسانی (منابع انسانی و سرمایه انسانی)	اشتراک منابع	تامین مالی کارآفرینانه بواسطه کاربرد اقتصاد اشتراکی
Bouncken et al,2020) Akhmedova et al, 2020) (Cumming et al,2019)	مالی		
Akhmedova et al,) (2020 (Hawlitshchek et al,2020)	ساختاری		
(Lim,2020)	بازاریابی	اشتراک بازار	
(Weng et al,2020) Akhmedova et al,) (2020 (Weng et al,2020) (Belk , 2014)	مشتری		
(Batsman & Rogers, 2010)	فناوری		
(Sands et al,2020)	فناوری اطلاعات		
(Curtis, Mont,2020) (Scavarda,2018)	مدل درآمدی	اشتراک مدل های درآمدی و مدل های کسب و کار	
Govindan et al,2019) Acquier et al., 2017; Geissinger et al., 2019; Hamari et al., 2016	مدل کسب و کار		

۱. اشتراک منابع (انسانی، مالی، ساختاری)

با توجه به کاهش منابع و افزایش روزافزون جمعیت شروع کسب و کار و تامین مالی کارآفرینانه جهت اقدام به کارآفرینی به چالشی مهم در جوامع و به ویژه کشورهای در حال توسعه تبدیل شده است. برای رفع این معضل اقتصاد اشتراکی با استفاده از فناوری و شناسایی نیاز جوامع در قالب ساختارهای کسب و کاری جدید پدیدار شد. کسب و کاری که در آن افراد تصمیم می‌گیرند دارایی خود را به منظور کسب درآمد با سایرین به اشتراک بگذارند و مشتریان هم به منظور کاهش هزینه از آن استفاده می‌کنند. (Curtis, Mont, 2020) بر اساس نتایج تحقیق اشتراک منابع می‌تواند در سه حوزه (انسانی، مالی و ساختاری) اتفاق بیافتد.

۲. اشتراک بازار

تأثیر اقتصاد اشتراکی بر باورها و شیوه‌های سنتی بازاریابی از نظر چگونگی به چالش کشیدن ارکان بازاریابی به شیوه سنتی بر سه پایه اصلی بازاریابی استوار است: (۱) موسسات (به عنوان مثال، مصرف‌کنندگان، شرکت‌ها و کانال‌ها، تنظیم‌کننده‌ها)، (۲) فرایندها (به عنوان مثال، نوآوری، نام تجاری، تجربه مشتری، ارزش تخصیص) و (۳) ایجاد ارزش (به عنوان مثال، ارزش برای مصرف‌کنندگان، ارزش برای شرکت‌ها، ارزش برای جامعه). (Eckhardt et al, 2019) بازاریابی و اشتراک بازار در اقتصاد اشتراکی دسترسی به کالاها را فعال یا تسهیل می‌کنند و خدمات بین بازیگران در بازار تعدیل می‌نماید. (Curtis, Mont, 2020) در واقع، می‌توان گفت مشتری قلب هر کسب و کار است و ارزش پیشنهادی دلیلی بر برتری شرکتی بر شرکت‌های دیگر. لذا یکی از زمینه‌هایی که می‌تواند به رونق کسب کارهای نوپا کمک کند بازاریابی توسط شرکت‌های قوی و به اشتراک گذاری بازار با شرکتهای کوچکتر و کسب و کارهای نوپا است.

۳. اشتراک فناوری

امروزه جوامع با توسعه و ترویج راه‌حل‌های هوشمندانه از طریق استراتژی‌های هدف‌گذاری شده، در پایداری سرمایه‌گذاری می‌کنند. در میان این راه‌حل‌ها، تقسیم‌برنامه‌های اقتصادی به طور فزاینده‌ای در حال افزایش است. یکی از ارکان مهم در اشتراک گذاری اشتراک فناوری است که کشورهای مختلف در صنایع متعدد از آن استفاده کرده‌اند. (Konstantinidou & Chatzopoulou, 2021) فناوری پویا است و دائما به بهبود و اصلاح نیاز دارد بسیاری از کسب و کارها از فناوری استفاده می‌کنند تا در صحنه رقابت باقی بمانند، آن‌ها با استفاده از

فناوری محصولات و خدمات جدید خلق می‌کنند اشتراک فناوری می‌تواند برای طرفین مزایای متعددی خلق نماید.

۴. اشتراک مدل‌های درآمدی و مدل کسب و کار

اقتصاد اشتراکی به نوعی نوآوری در مدل‌های کسب و کارهای امروزی است که توانسته است مدل‌های کسب و کار موجود را به چالش بکشد. (Cohen and Kietzmann, 2014) یک مدل کسب و کار برنامه شرکت برای نحوه درآمدزایی است. (Constantiou et al 2017) شرکت‌ها به عناوین مختلف در مدل‌های کسب و کار خود از اقتصاد اشتراکی بهره می‌برند. اشکال مختلف، مانند حمایت مالی، مشارکت، سرمایه‌گذاری و تملک (Munoz and Cohen, 2017) مدل‌های کسب و کار می‌توانند بسیار پویا باشند، همانند مدل کسب و کار اوپرا که توانست مدل اتومبیل‌های بدون سرنشین و بدون راننده را به اشتراک بگذارد. (Leighton, 2016) مدل کسب و کار، برنامه‌ی یک شرکت برای داشتن کسب و کار موفق است که می‌گوید این شرکت چگونه درآمدزایی خواهد کرد، مشتریان یا کاربران هدف چه کسانی خواهند بود، شرکت چگونه محصولات خود را ساخته، قیمت‌گذاری و توزیع خواهد کرد، و جزئیات مالی دیگر. اشتراک مدل‌های کسب و کار به شرکت اجازه می‌دهد که برای دسترسی به ویژگی‌های مختلف، قیمت‌های متفاوتی تعیین کند. این به نفع کاربران هم هست چراکه لازم نیست بهای ویژگی‌هایی را که نمی‌خواهند بپردازند. عامل نویدبخش دیگر، درآمد مکرر است. لازم نیست که شرکت برای تداوم کارش برای مشتریان راضی زیاد تبلیغ کند، بلکه می‌تواند با حفظ کیفیت خود، مشتریان را حفظ نماید. لذا به اشتراک‌گذاری مدل‌های درآمدی و مدل‌های کسب و کار می‌تواند مزایای بی‌ظنیری برای صاحبان کسب و کار و ارکان کلیدی کسب و کارها خلق نماید.

جدول ۲. پیامدهای کاربرد اقتصاد اشتراکی در راستای تامین مالی کارآفرینانه حاصل از فراترکیب مقالات کلیدی

مقالات اصلی	مقولات اصلی	پیشنهاد محوری	رویکرد
Geissinger et al,2020 (Buhalis,2020) (Sands et al,2020)	افزایش بازیگران اقتصادی	پیامدهای اقتصادی	پیامدها
(Geissinger et al,2020) (Laukkanen&Tura,2020)	توسعه‌ی اقتصادی		

مقالات اصلی	مقولات اصلی	پیشنهاد محوری	رویکرد
(Wen&Siqin,2019) (Sands et al,2020).	صرفه اقتصادی		
Acquier et al., 2017; Geissinger et al., 2019; (Hamari et al., 2016	منافع اقتصادی		
(Eckhardt & Bardhi, 2015)	تعهدات اجتماعی	پیامد های اجتماعی	
Acquier et al., 2017; Geissinger et al., 2019; Hamari et al., 2016	افزایش رفاه اجتماعی		
(Govindan et al,2019) Acquier et al., 2017; Geissinger et al., 2019; Hamari et al., 2016	کاهش بار محیطی	پیامد های محیطی	
(Sands et al,2020) Acquier et al., 2017; Geissinger et al., 2019; Hamari et al., 2016	افزایش بهره مندی از قابلیت‌های محیطی		
(Curtis& Mont,2020)	استراتژی های پایداری	توسعه ی پایداری	پایداری
(Curtis& Mont,2020) (Heinrichs, 2013)	پتانسیل پایداری		

۱. پیامد های اقتصادی

طی دهه گذشته، دامنه و ارزش اقتصاد اشتراکی به صورت تصاعدی افزایش یافته است. این تغییر توسط عواملی مانند تغییر نگرش مصرف کننده نسبت به مالکیت محصول، نیاز به صرفه اقتصادی و حداقل گرایی، نیاز به ارتباط اجتماعی، رشد آگاهی محیطی و پیشرفت فناوری اطلاعات بوده است. (Sands et al,2020) پیامدهای اقتصادی و رونق کسب و کارها یکی از مهمترین پیامدهای اقتصاد اشتراکی بوده است.

۲. پیامد های اجتماعی

پیامدهای اجتماعی-روانی استفاده از سیستم عامل های مشترک که بر رفاه افراد تأثیر می گذارد، یکی از پیامدهای اقتصاد اشتراکی است. خلق ارزش برای جامعه یکی از دستاوردهای مهم اجتماعی اقتصاد اشتراکی است تأثیر بر افزایش رفاه، ایجاد ارزش و کاهش آسیب های اجتماعی در شبکه های خدمات پیچیده اکوسیستم اقتصاد اشتراکی ارائه شده است. (Andreu et al,2020)

۳. پیامد های محیطی

اقتصاد اشتراکی به عنوان یکی از ارکان اساسی رشد، در جهان کنونی شناخته شده است. با به اشتراک گذاردن منابع، تأثیرات منفی زیست محیطی و اجتماعی را کاهش داده و هزینه ها را به نحوه مطلوبی مدیریت می کند. (Govindan et al, 2019) کاهش آثار منفی بر محیط زیست (مثل گازهای گلخانه‌ای و کاهش استفاده از منابع طبیعی) از دستاوردهای اقتصاد اشتراکی است.

۴. توسعه پایداری

اقتصاد اشتراکی و تأثیر آن بر مشاغل و جوامع و نقش اساسی همدلی و همکاری متقابل در تبیین تناقض ها، تنش ها و تأثیر اقتصاد مشترک بر جامعه در تحقیقات مختلف پرداخته شده است. تعامل متقابل در اقتصاد اشتراکی به عنوان قابلیت کلیدی در توسعه ی پایداری است. یافته ها نشان می دهد که اقتصاد اشتراکی با واسطه فناوری اطلاعات برای دستیابی به منافع مشترک و مثبت زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی باید مشارکت و ارتباطات را ارتقا دهند تا توسعه ی پایداری حاصل گردد. (Carrigan et al, 2020)

بحث و نتیجه گیری

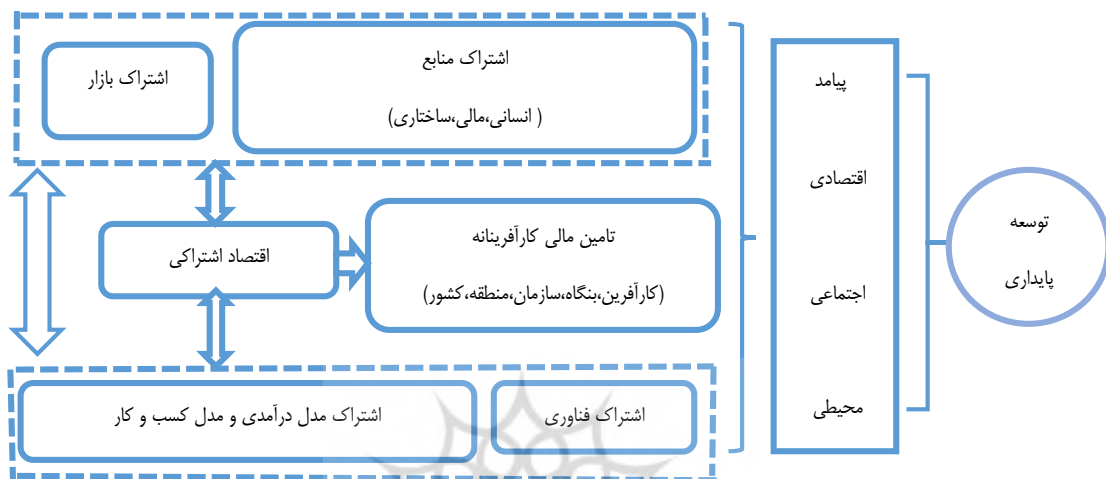
اخیرا اقتصاد اشتراکی برای جوامع مختلف تحقق یافته است و تلاش های عظیمی برای تقویت و توسعه این امر صورت گرفته است. (Wen&Siqin, 2019) اقتصاد اشتراکی بازار سنتی را تغییر داده و فرصت ها و تهدیدی هایی را برای کسب و کارها ایجاد نموده است. (Ganapati & Reddick, 2018) پرداختن به تعامل و همکاری، ایجاد ارزش و تامین منابع و کاهش آسیب های مشترک در اکوسیستم پیچیده ی کسب و کار و شبکه های تولید و خدمات از ستارود های اقتصاد اشتراکی است. (Buhalis et al, 2020) ایجاد و توسعه ی اکوسیستم اقتصاد اشتراکی با نقش آفرینی نهادها، ساختارهای دولتی و نظارتی، صاحبان مشاغل و سازمانها و نهایتا افراد جامعه؛ دیدگاهی متعالی در ارتباط با توسعه و تسهیل کسب و کارها ایجاد می کند که می تواند به ارزش آفرینی و افزایش قابلیت اطمینان در جامعه بیانجامد.. (Mauri et al, 2018) و افراد را برای انجام معاملات و اشتراک منابع با افراد ناآشنا فراهم می نماید. (Buhalis, 2020)

اقتصاد اشتراکی مزایای گسترده ای را برای جامعه به همراه دارد. اول از همه، از طریق اشتراک منابع، محصولات مورد نیاز افراد با قیمت پایین تر در اختیار افراد جامعه قرار می گیرد و دسترسی به استاندارد بالاتر زندگی برای مصرف کنندگان فراهم می شود. (Wilhelms et al., 2017) دوما، مردم می توانند از انعطاف پذیری و آزادی بالایی برخوردار باشند، و به لحاظ تعهدات مالی، عاطفی، اجتماعی و مالکیت پویایی و انعطاف پذیری بیشتری داشته باشند. سوم، دارندگان محصولات می توانند از طریق استفاده مولد از محصولات خود کسب سود کنند. دارایی هایی که در غیر این صورت از چرخه ی تولید خارج می شوند. (Eckhardt & Bardhi, 2015) چهارم، از طریق اقتصاد اشتراکی می توان جامعه و محیط را بهره مند ساخت و کاهش مصرف منابع، آلودگی و زباله ها را به حداقل رساند. (Edbring et al., 2016)

بنابراین، اهمیت اقتصاد اشتراکی برای انسان تحقق یافته است و تلاش های عظیمی برای تقویت توسعه این امر صورت گرفته و می گیرد. بعلاوه اقدامات خیرخواهانه نیز در این نوع اقتصاد جایگاه ویژه ای داشته که می تواند هزینه های مصرف کننده را به میزان قابل توجهی کاهش دهد (Michellini et al., 2018). به اشتراک گذاری منابع گاهها به دلیل مجاورت جغرافیایی رخ میدهد و راحتی مشتریان را افزایش می دهد. (de Leeuw and Gössling, 2016; Huarng, 2018) در واقع ظهور یک سیستم اقتصادی - اقتصادی مبتنی بر جمعیت، معروف به اقتصاد اشتراکی، امکان استفاده از منابع را بدون داشتن آنها و به صورت رایگان یا برای جبران خسارت از طریق شیوه های همکاری در مصرف، به اشتراک گذاری، هدیه دادن و مبادله کالا فراهم می کند. (Belk, 2014; Botsman and Rogers, 2011)

در این پژوهش که با تحلیل محتوایی مستندات و روش فراترکیب انجام شد به واکاوی مفهومی اقتصاد اشتراکی به عنوان رویکردی نوین در تامین مالی کارآفرینانه مورد مطالعه قرار گرفته است. بر اساس تحقیقات انجام شده اقتصاد اشتراکی با به اشتراک گذارستن (منابع مشتمل بر منابع انسانی، مالی و ساختاری؛ اشتراک بازار، اشتراک فناوری، و اشتراک مدل کسب و کار) می تواند در تامین زیر ساخت مادی کارآفرینانه در سطوح (کارآفرین، بنگاه، سازمان، منطقه و کشور) موثر باشد. بعلاوه شکل گیری و توسعه ی این نوع اقتصادی پیامدهایی را به همراه دارد که مشتمل بر پیامد های اقتصادی، اجتماعی، محیطی می باشد که نهایتا منجر به توسعه ی پایداری در کسب و کارها می گردد. امید است این پژوهش بینشی کاربردی برای بازیگران اقتصادی ایجاد نماید. مدل مفهومی تحقیق در نگاره (۳) نشان داده شده است:

نگاره (۳) مدل مفهومی پژوهش

پیشنهادات

۱) سازگاری با زمینه های مختلف نهادی برای جان بخشیدن به این نوع اقتصاد، در بوم و زمینه ی ایران نیازمند مطالعات فرهنگی و شناسایی بستر های مناسب جهت تقویت و تغییر نگرش صاحبان کسب و کار هاست. پیشنهاد می شود مشارکت ارکان کلیدی اقتصاد اشتراکی با توجه به ارکان مدیریت اسلامی و اقتصاد اسلامی مورد بررسی و مطالعه قرار گیرد. انگیزه مشارکت مشتریان مسلمان در اقتصاد اشتراکی موضوعی است که تحقیقات بین فرهنگی و مطالعات اجتماعی را طلب می کند.

۲) اقتصاد اشتراکی، مدل توسعه اقتصادی نوآورانه ای را در جهان ایجاد کرده و فرصت های شغلی جدیدی را فراهم کرده است که توجه گسترده ی جوامع را به خود جلب کرده است. اما با مشکلات عدیده ای همچون احراز هویت، سیستم اعتبار، نظارت و مدیریت همراه بوده است. پیشنهاد می شود فرصت های شغلی جدید متناسب با اکوسیستم کارآفرینی در ایران شناسایی گردیده و جهت برنامه ریزی و سیاستگذاری در اختیار ارکان کلیدی قرار بگیرد.

۳) اقتصاد اشتراکی، مزایای قابل تاملی را برای جوامع به ارمغان آورده است اما با مشکلات عدیده ای همچون احراز هویت، سیستم اعتبار، نظارت و مدیریت همراه بوده است. توصیه می شود چالشها و مسائل مرتبط با این حوزه در بوم و زمینه ی ایران مورد بررسی قرار بگیرد.

۴) ایجاد و توسعه ی اکوسیستم اقتصاد اشتراکی در راستای توسعه ی کارآفرینی در بوم و زمینه ی ایران، موضوعی است کاربردی که محققان آتی می توانند مد نظر قرار دهند.

منابع

- Akhmedova, A., Marimon, F., & Mas-Machuca, M. (2020). *Winning strategies for customer loyalty in the sharing economy: A mixed-methods study*. *Journal of Business Research*, 112, 33-44.
- Acquier, A., Daudigeos, T., & Pinkse, J. (2017). *Promises and paradoxes of the sharing economy: An organizing framework*. *Technological Forecasting and Social Change*, 125, 1-10.
- Sundararajan, A. (2017). *The sharing economy: The end of employment and the rise of crowd-based capitalism*. MIT press.
- Buhalis, D., Andreu, L., & Gnoth, J. (2020). *The dark side of the sharing economy: balancing value co-creation and value co-destruction*. *Psychology & Marketing*, 37(5), 689-704.
- Barnes, S. J., & Mattsson, J. (2017). *Understanding collaborative consumption: Test of a theoretical model*. *Technological Forecasting and Social Change*, 118, 281-292.
- Bilandzic, M., & Foth, M. (2013). *Libraries as coworking spaces: Understanding user motivations and perceived barriers to social learning*. *Library Hi Tech*.
- Belk, R. (2014). *You are what you can access: Sharing and collaborative consumption online*. *Journal of business research*, 67(8), 1595-1600.
- Botsman, R., Rogers, R. (2011). *What's Mine is Yours: How Collaborative Consumption is Changing the Way We Live*. Collins London.
- Bouncken, R., Ratzmann, M., Barwinski, R., & Kraus, S. (2020). *Coworking spaces: Empowerment for entrepreneurship and innovation in the digital and sharing economy*. *Journal of Business Research*, 114, 102-110.
- Bouncken, R., & Aslam, M. M. (2019). *Understanding knowledge exchange processes among diverse users of coworking-spaces*. *Journal of Knowledge Management*.
- Belk, R. (2014). *You are what you can access: Sharing and collaborative consumption online*. *Journal of business research*, 67(8), 1595-1600.
- Buhalis, D., Andreu, L., & Gnoth, J. (2020). *The dark side of the sharing economy: balancing value co-creation and value co-destruction*. *Psychology & Marketing*, 37(5), 689-704.
- Celata, F., Hendrickson, C. Y., & Sanna, V. S. (2017). *The sharing economy as community marketplace? Trust, reciprocity and belonging in peer-to-peer accommodation platforms*. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 10(2), 349-363.
- Chi, M., George, J. F., Huang, R., & Wang, P. (2020). *Unraveling sustainable behaviors in the sharing economy: An empirical study of bicycle-sharing in China*. *Journal of Cleaner Production*, 260, 120962.
- Carrigan, M., Magrinos, S., Lazell, J., & Kostopoulos, I. (2020). *Fostering sustainability through technology-mediated interactions: Conviviality and reciprocity in the sharing economy*. *Information Technology & People*.

- Capdevila, I. (2015). *Co-working spaces and the localised dynamics of innovation in Barcelona*. *International Journal of Innovation Management*, 19(03), 1540004.
- Colignon, R. (1987). *Organizational permeability in US social service agencies*. *Organization Studies*, 8(2), 169-186.
- Cohen, B., & Kietzmann, J. (2014). *Ride on! Mobility business models for the sharing economy*. *Organization & Environment*, 27(3), 279-296.
- Curtis, S. K., & Mont, O. (2020). *Sharing economy business models for sustainability*. *Journal of Cleaner Production*, 266, 121519.
- Cumming, D., Deloof, M., Manigart, S., & Wright, M. (2019). *New directions in entrepreneurial finance*. *Journal of Banking & Finance*, 100, 252-260.
- Davlembayeva, D., Papagiannidis, S., & Alamanos, E. (2020). *Sharing economy: Studying the social and psychological factors and the outcomes of social exchange*. *Technological Forecasting and Social Change*, 158, 120143.
- de Leeuw, T., & Gössling, T. (2016). *Theorizing change revisited: An amended process model of institutional innovations and changes in institutional fields*. *Journal of Cleaner Production*, 135, 435-448.
- Eckhardt, G. M., Houston, M. B., Jiang, B., Lambertson, C., Rindfleisch, A., & Zervas, G. (2019). *Marketing in the sharing economy*. *Journal of Marketing*, 83(5), 5-27.
- Eckhardt, G. M., & Bardhi, F. (2015). *The sharing economy isn't about sharing at all*. *Harvard business review*, 28(1), 881-898.
- Edbring, E. G., Lehner, M., & Mont, O. (2016). *Exploring consumer attitudes to alternative models of consumption: motivations and barriers*. *Journal of Cleaner Production*, 123, 5-15.
- Geissinger, A., Laurell, C., Öberg, C., & Sandström, C. (2019). *How sustainable is the sharing economy? On the sustainability connotations of sharing economy platforms*. *Journal of Cleaner Production*, 206, 419-429.
- Garrett, L. E., Spreitzer, G. M., & Bacevice, P. A. (2017). *Co-constructing a sense of community at work: The emergence of community in coworking spaces*. *Organization studies*, 38(6), 821-842.
- Gong, D., Liu, S., Liu, J., & Ren, L. (2020). *Who benefits from online financing? A sharing economy E-tailing platform perspective*. *International Journal of Production Economics*, 222, 107490.
- Ganapati, S., & Reddick, C. G. (2018). *Prospects and challenges of sharing economy for the public sector*. *Government Information Quarterly*, 35(1), 77-87.
- Greenwood, R., Díaz, A. M., Li, S. X., & Lorente, J. C. (2010). *The multiplicity of institutional logics and the heterogeneity of organizational responses*. *Organization science*, 21(2), 521-539.
- Geissinger, A., Laurell, C., & Sandström, C. (2020). *Digital Disruption beyond Uber and Airbnb—Tracking the long tail of the sharing economy*. *Technological Forecasting and Social Change*, 155, 119323.
- Govindan, K., Shankar, K. M., & Kannan, D. (2020). *Achieving sustainable development goals through identifying and analyzing barriers to industrial sharing economy: A framework development*. *International Journal of Production Economics*, 227, 107575.
- Fan, Y., Xia, M., Zhang, Y., & Chen, Y. (2019). *The influence of social embeddedness on organizational legitimacy and the sustainability of the globalization of the sharing economic platform: Evidence from Uber China*. *Resources, Conservation and Recycling*, 151, 104490.
- Finfgeld-Connett, D. (2008). *Meta-synthesis of caring in nursing*. *Journal of clinical nursing*, 17(2), 196-204.
- Farinha, L., Lopes, J., Bagchi-Sen, S., Sebastião, J. R., & Oliveira, J. (2020). *Entrepreneurial dynamics and government policies to boost entrepreneurship performance*. *Socio-Economic Planning Sciences*, 72, 100950.

- Hamari, J., Sjöklint, M., & Ukkonen, A. (2016). *The sharing economy: Why people participate in collaborative consumption*. *Journal of the association for information science and technology*, 67(9), 2047-2059.
- Huarng, K. H. (2018). *Entrepreneurship for long-term care in sharing economy*. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 14(1), 97-104.
- Hofmann, S., Sæbø, Ø., Braccini, A. M., & Za, S. (2019). *The public sector's roles in the sharing economy and the implications for public values*. *Government Information Quarterly*, 36(4), 101399.
- Heinrichs, H. (2013). *Sharing economy: a potential new pathway to sustainability*. *Gaia*, 22(4), 228.
- Hawlitschek, F., Notheisen, B., & Teubner, T. (2020). *A 2020 perspective on "The limits of trust-free systems: A literature review on blockchain technology and trust in the sharing economy"*. *Electronic Commerce Research and Applications*, 40, 100935.
- Hossain, M. (2020). *Sharing economy: A comprehensive literature review*. *International Journal of Hospitality Management*, 87, 102470.
- Jahromi, M. F., & Zhang, T. (2020). *A conceptual framework of value sharing in the sharing economy*. In *Sharing Economy and the Impact of Collaborative Consumption* (pp. 1-20). IGI Global.
- Konstantinidou, M., & Chatzopoulou, E. C. (2020, June). *Factors Affecting the Adoption of New Technologies: The Case of a New Sharing Economy Application in the Transport Sector of Thessaloniki*. In *Conference on Sustainable Urban Mobility* (pp. 388-397). Springer, Cham.
- de Luna, I. R., Fitó-Bertran, À., Lladós-Masllorens, J., & Liébana-Cabanillas, F. (Eds.). (2019). *Sharing Economy and the Impact of Collaborative Consumption*. IGI Global.
- Leighton, P. (2016). *Professional self-employment, new power and the sharing economy: Some cautionary tales from Uber*. *Journal of Management & Organization*, 22(6), 859-874.
- Li, Y., Bai, X., & Xue, K. (2020). *Business modes in the sharing economy: How does the OEM cooperate with third-party sharing platforms?*. *International Journal of Production Economics*, 221, 107467.
- Laukkanen, M., & Tura, N. (2020). *The potential of sharing economy business models for sustainable value creation*. *Journal of Cleaner production*, 253, 120004.
- Lim, W. M. (2020). *The sharing economy: A marketing perspective*. *Australasian Marketing Journal (AMJ)*, 28(3), 4-13.
- Lu, W. (2019, December). *Research on Innovation Model of Sharing Economy based on Blockchain Technology*. In *Proceedings of the 2nd International Conference on Information Technologies and Electrical Engineering* (pp. 1-6).
- Mauri, A. G., Minazzi, R., Nieto-García, M., & Viglia, G. (2018). *Humanize your business. The role of personal reputation in the sharing economy*. *International Journal of Hospitality Management*, 73, 36-43.
- Matsumoto, H., & Wilson, D. (2005, April). *Testing a Rigorous Execution of Grounded Theory Using Comparative Cross-cultural Case Studies of Strategic Global IS Management in Investment Banks*. In *Proceedings of the 4th European Conference on Research Methods: In Business and Management Studies*.
- Ma, H. L., Wong, C. W. H., Leung, L. C., & Chung, S. H. (2020). *Facility sharing in business-to-business model: A real case study for container terminal operators in Hong Kong port*. *International Journal of Production Economics*, 221, 107483.
- Muñoz, P., & Cohen, B. (2017). *Mapping out the sharing economy: A configurational approach to sharing business modeling*. *Technological forecasting and social change*, 125, 21-37.
- Moriset, B. (2013). *Building new places of the creative economy. The rise of coworking spaces*.

- Möhlmann, M. (2015). Collaborative consumption: determinants of satisfaction and the likelihood of using a sharing economy option again. *Journal of Consumer Behaviour*, 14(3), 193-207.
- Micheline, L., Principato, L., & Iasevoli, G. (2018). Understanding food sharing models to tackle sustainability challenges. *Ecological Economics*, 145, 205-217.
- Puschmann, T., & Alt, R. (2016). Sharing economy. *Business & Information Systems Engineering*, 58(1), 93-99.
- Spinuzzi, C. (2012). Working alone together: Coworking as emergent collaborative activity. *Journal of business and technical communication*, 26(4), 399-441.
- Roma, P., Panniello, U., & Nigro, G. L. (2019). Sharing economy and incumbents' pricing strategy: The impact of Airbnb on the hospitality industry. *International Journal of Production Economics*, 214, 17-29.
- Series, C. I. (2015). The sharing economy. PricewaterhouseCoopers//[Elektronnyj resurs]. Oficial'nyj sajtURL: https://www.pwc.fr/fr/assets/files/pdf/2015/05/pwc_etude_sharing_economy.pdf (data obrashcheniya 15.07. 2019).
- Scavarda, A., Daú, G., Scavarda, L. F., Azevedo, B. D., & Korzenowski, A. L. (2020). Social and ecological approaches in urban interfaces: A sharing economy management framework. *Science of The Total Environment*, 713, 134407.
- Sands, S., Ferraro, C., Campbell, C., Kietzmann, J., & Andonopoulos, V. V. (2020). Who shares? Profiling consumers in the sharing economy. *Australasian Marketing Journal (AMJ)*, 28(3), 22-33.
- Stevens, R. E., Loudon, D. L., Ruddick, M. E., Wrenn, B., & Sherwood, P. K. (2012). *The marketing research guide*. Routledge.
- Toubiana, M. (2020). Once in orange always in orange? Identity paralysis and the enduring influence of institutional logics on identity. *Academy of Management Journal*, 63(6), 1739-1774.
- Yuan, Q., & Shen, B. (2019). Renting fashion with strategic customers in the sharing economy. *International Journal of Production Economics*, 218, 185-195.
- Yin, R. K. (2015). *Qualitative research from start to finish* Guilford publications.
- Wang, X., Tao, Z., Liang, L., & Gou, Q. (2019). An analysis of salary mechanisms in the sharing economy: The interaction between streamers and unions. *International Journal of Production Economics*, 214, 106-124.
- WEF, 2017. Collaboration in Cities: from Sharing to 'sharing Economy'. *WorldEconomicForum*. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/White_Paper_Collaboration_in_Cities_report_2017.pdf. (Accessed 11 October 2019).
- Wilhelms, M. P., Henkel, S., & Falk, T. (2017). To earn is not enough: A means-end analysis to uncover peer-providers' participation motives in peer-to-peer carsharing. *Technological Forecasting and Social Change*, 125, 38-47.
- Wen, X., & Siqin, T. (2020). How do product quality uncertainties affect the sharing economy platforms with risk considerations? A mean-variance analysis. *International Journal of Production Economics*, 224, 107544.
- Weng, J., Hsieh, Y. C., Adnan, M. Z., & Yi, L. H. (2020). The motivation for Muslim customers' participation in the sharing economy. *Resources, Conservation and Recycling*, 155, 104554.